

Fervent Fire

פרשת שמיני תשע"ט

LEVITICUS

PARASHAS SHEMINI

10 / 1-7

2

Artsohl-

The sons of Aaron, Nadab and Abihu, each took his fire pan, they put fire in them and placed incense upon it; and they brought before HASHEM an alien fire that He had not commanded them. ² A fire came forth from before HASHEM and consumed them, and they died before HASHEM. ³ Moses said to Aaron: Of this did HASHEM speak, saying: "I will be sanctified through those who are nearest Me, thus I will be honored before the entire people"; and Aaron was silent.

1-7. The death of Nadab and Abihu. Just when the joy of the inauguration ritual had reached its peak, tragedy struck. Aaron's two oldest sons — men whom Moses described as the most outstanding sons of the nation — performed an unauthorized service and lost their lives. The behavior of Moses and Aaron in the face of this grievous loss gave further testimony to their own greatness and brought about a new and greater sanctification of God's Name.

The Sages and the commentators offer a wide range of interpretations regarding the actual deed of Nadab and Abihu, why they did it, and why it caused their death. Very briefly, we offer the major opinions of the primary commentators, and a perspective on the underlying flaw that caused Nadab and Abihu to err.

3
§ The sin of bringing unbidden incense. Most commentators follow *Sifra* that Nadab and Abihu erred in bringing their own incense into the Holy of Holies, where even the Kohen Gadol may enter only on Yom Kippur. *Ramban* (16:2) and *R' Bachya*, however, contend that it is inconceivable that Nadab and Abihu would have taken it upon themselves to enter the holiest part of the Sanctuary, something that even their father had not been commanded or authorized to do, as yet. Rather, they offered the regular daily incense upon the Inner Altar, though they had not been commanded to do so (*Ramban, Ravad to Sifra; Ritva to Yoma 53a*).

§ Why did Nadab and Abihu take it upon themselves to do so? Seeing the great display of love that God showered

upon Israel by sending a Heavenly fire to consume the offerings (9:24), they wished to reciprocate with a display of their own love of God. They used the incense as their means of doing so (*Sifra*). Knowing that there was a commandment to bring fire and incense every day, and seeing that Moses had not yet told anyone to do so, they assumed that they should act on their own. Moses, however, was waiting for the descent of the Heavenly fire. He wanted the very first incense to be kindled with God's own fire, in order to cause a sanctification of God's Name (*Rashbam*).

מג

שלום

שמיני

נתיבות

והנה צ"ב כל הפרשה התמיתה עד מאד. שבחורה כחוב ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אותם, והחיל איתא הרבה מאמרים לפרש באיזה אהמא מתו. א"כ ה"ו (שם ב"ט) איתא, על שהיו שתויי ב"י, וע"י שהיו מ"י ב"י בגדים, ועל ידי שנכנסו בלא א רחיצת ידי ורגליהם, ועל ידי שלא היו להם בנים. ולחד מ"ד על ידי שלא היו להם נשים. ולהלן במדרש וכן בגמ' (סנהדרין נב.) איתא, שהיו משה ואהרן הולכין תחלה, ינוב ואביהוא מהלכין אחריהן, וכל ישראל אחריהן, ואמרים מתי ב' זקנים הללו מתים ואני ואתה ננצחין את הדת. וביומא (נג.) איתא על שהורו הללו לפני אש זרה, וצ"ב לשם מה מונים חז"ל את כל המעשרים אלו, והרי חטאם מפורש הוא בתורה, ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אותם, ומה נצרכו חז"ל למצוא את הגם שלהם בענינים אחרים. ולכאורה היה אפ"ל זאת ע"פ מה דהקשו עוד הראשונים, מדוע נחשבה האש שהכניסו לאש זרה אשר לא צוה אותם, והרי מצוה להביא מן ההדיוט, ומטעם זה נצרכו חז"ל למנות ענינים אחרים שחטאו בהם, ועיי' בדעת זקנים מבעלי התוס', שהמצוה להביא מן ההדיוט היא רק אחר שירדה פעם אחת האש מן השמים, ואילו הם הכניסו קודם לכן, וע"כ היתה זו אש זרה אשר לא צוה אותם, וזה היה חטאם, אך מכל אותם מאמרי חז"ל הנ"ל שנצרכו למנות חטאים אחרים, משמע שלא זה היה הפגם, אלא האכזרי צ"ב איך מתיישב פשטות הכתוב שחטאו באש זרה עם כל אותם מאמרי חז"ל שמנו בהם חטאים אחרים. וכן מאמר המדרש הנז', שעליהם נאמר בקרוני אקדש משום שהיו גדולים ממשא ואהרן, צריך להבין שאם חטאו הרי כבר לא היו גדולים ממשא ואהרן, ואם נאמר שחטאם היה בשוגג או באונס, קשה איך קדושי עליון כאלו נכשלו בחטאים אלו, והלא רגלי חסידיו ישמור.

4

22

NER UZIEL R. M. Lewsky

NADAV AND AVIHU'S EXCESSIVE SPIRITUAL FERVOR

The Sages offer numerous interpretations to explain the deaths of Nadav and Avihu. The two opinions that Rashi cites are that they died because they rendered a legal ruling without first consulting with Moshe, their teacher, and that they died because they brought their offerings in a state of alcoholic intoxication (*Eiruvim 63b*).

Besides the fact that the text does not seem to support these interpretations, the entire exercise of finding a reason for their deaths seems superfluous, because the Torah itself gives the reason for their deaths:

Aharon's sons, Nadav and Avihu, each took his fire pan and placed fire and incense on it. They offered it before God — unauthorized fire, which [God] had not instructed them [to offer].

(Vayikra 10:1)

Furthermore, the Sages' unfavorable characterization of Nadav and Avihu appears to contradict the Talmud's interpretation of a verse that follows: "I will be sanctified through those who are close to Me" (*ibid.*, 3), which implies that Nadav and Avihu had attained a level of spirituality higher even than that of Moshe and Aharon (see *Rashi, loc cit.*).

ק"פ

והנראה, דחז"ל הוקשה להם איך יתכן באמת שקדושים הללו עברו, כלומר שעשה שלא כדין, במקום משה ואהרן, ועל כרחך מפני שהורו הלכה בפני רבן. אבל עדיין אינו מיושב, איך מלאם לבם להורות במקום משה וכו', וכאן תפסו השורש שממנו נסתעף האיסור הזה, וע"כ דאיזה סרך של גסות הרוח היה כאן, ואיך יתכן שקדושים כאלו יכשלו בזה, ועל כרחך שלא היתה דעתם שלמה עם הנהגת משה רבינו, ולא ח"ו ההנהגה של משה ואהרן קנאו, אלא שאמרו "אני ואתה נפרנס את הדור", כלומר, אנחנו נפרנס יתור על פי התורה. והנה שתיית יין עדיין לא נאסרה, ובאמת יום שמחה הוא להם, כי היום *נתחנכו בכהונה, והא ביום חינוך עושין אפ' סעודת בר מצוה, ולפיכך שחו מעט, לא שכורים אלא שחיי יין, אבל היה להם לפחד

לפי הדעה הסוברת שהחטא היה בזה שלא נשאו נשים, הנה הרי זה פשוט שבוודאי היו להם בזה חשבונות רבים וסיבות צודקות, חשבונות של קדושה ופרישות, אבל בסופן של דבר, איך זו הדרך אשר ציווה ה'. הקב"ה ציווה את כל באי עולם לקיים את מצות פרו ורבו, ולמרות כל החשבונות של ענייני קדושה, התנהגות זו היא בבחינה של 'אשר לא צוה ה'. הקב"ה לא גילה את דצונו בחיים שכאלו.

וכן לפי רבי ישמעאל האומר ששתוי יין נכנסו, בוודאי היתה כוונתם לשם שמים, וביום שמחת ליבם, יום השראת השכינה, הם שמחו בשתיית יין - שאין שמחה אלא ביין, אבל דבר זה הוא 'אשר לא צוה ה' כי אילו היה רצונו ית' בזה, הרי היה מצווה להדיא לכל ישראל שישמחו *באין חיים בבשר ויין, ומכיוון שכך, הרי מה ששתו יין, אף על פי שנעשה לשם שמים, הוא לא נעשה במצות ה'.

וכן הדבר, לפי הדעות הסוברות שנכנסו בלי רחיצת ידים ורגלים או היו מחוסרי בגדים, וודאי שקדושי עליון הללו לא זלזלו ח"ו באיסור, אלא שברוחב דעתם סברו שאינם צריכים לזה ונהגו כפי דעתם ושכלם, ולא התנהגו בצורה מדוייקת כפי שכתוב בתורה.

וזוהו, כמובן הטעם של רבי אליעזר האומר שהורו הלכה בפני רבן. הנהגה זו מראה על גישתם העצמאית. וכן לפי הטעם שנתנו חז"ל שהיו אומרים מתי ימותו זקנים הללו, ואני ואתה נוהגים שררה, אין שום ספק שהיתה בזה כוונה זכה ונקיה לשם שמים, ולא נתכוונו ח"ו לשררה לשם שררה, אלא היה להם *מזלך אחר על פי שכלם בסוד הנהגת האומה, ולכן רצו להנהיג את כלל ישראל לפי הבנתם.

אבל גם בזה יש 'אשר לא צוה ה'. אין לו לאדם להשתוקק לשררה אפילו לשם שמים, אם לא על פי ציווי ה' וההשגחה הפרטית שמביאה את האדם למצב כזה שאין ביכולתו להתחמק מזה. אבל אל לו לאדם להיות לו תשוקה אישית לשלוט ולהנהיג, אפילו כוונתו זכה ונקיה לשם שמים, ומשה רבינו יוכיח בכמה אמתלאות ותשובות השתמש, עד שכפה עליו הקב"ה לקבל עליו את השליחות והנהגת הכלל.

לשות יין ביום שהן צריכים לעבוד עבודה וע"כ מפני שהגיסו דעתם באימת שכינה, ולפיכך בודאי גם בסיני אכלו ושתו בשמחה ויחזו את האלקים [שמות כ"ד פ"א]. ואולי לא נשאו נשים משום פרישות - וכדמצינו בכך עזאי, אבל חז"ל אחרי שיידו לתוך תוכם מצאו בקורח בזה שגם כאן גרמה גסות [הרות] והיינו בכל אדם נמצאת נקודה מרכזית שהיא מניעה את כל חטאי האדם, וכן א' הוא הוא המתריד⁴ עליו כל מכשולות האדם, וכן מצינו הרבה פעמים שכן חזרו חז"ל וריכזו כל חטאי האדם תחת קו א' ודו"ק בזה, שכן מצינו כמה פעמים.

7 דעת פרשת שמיני שרואה לה

אמנם ביאור הדברים נראה שחז"ל לא באו לפרט את הסיבות למה נעשו, שזה אכן, כתוב בתורה מפורש, מפני שהקריבו אש זרה, אלא חז"ל התחזקו על שרשי החטא. קדושי עליון אלו, בני אהרן הכהן שהיו גדולים יותר ממשא ואהרן, הרי התחנכו בכל שבעת ימי המילואים בדיני הקרבה ועבודת הקודש, ואם כן, איך יתכן שמיד ביום הראשון טעו בדין והקריבו אש זרה לפני המזבח אשר לא צוה ה'.

וכדי למצוא את הפתרון ולקבל תשובה, העמיקו חז"ל בשרוש נשמתם והנהגתם ומצאו סמך על זה, שבתוך מהותם - עמוק עמוק בצורה דקה ביותר, היה חבוי ניצוץ של עצמיות, היינו נקודה קטנה של רצון והנהגה לפעול כפי הבנתם ורצונם העצמי. העניין של להתנהג באופן אשר לא ציווה ה', לא התחדש אצלם בפעולה זו, אלא צף ועלה מתוך כוחות הנפש ושורש הנשמה שלהם, כפי שמצאו חז"ל בהם לאחר שהעמיקו חקר למצוא נקודה זו בחייהם ובמעשיהם.

אמנם נרב ואבדו חטאו גם לפני שהקריבו אש זרה בכל הדברים שמנו חז"ל, אבל לא נעשו על חטאים אלו, כי זה היה טמון וחבוי במהות נפשם ובשרוש נשמתם ולא התנהגו כך למעשה. אבל כאשר החטא שלהם נגע בסוד השלמות בעבודת המשכן, הם נעשו כאשר עשו במקום המקודש דבר 'אשר לא צוה ה'. החטא שלהם התפשט במקום השלמות ההולטית - במקום המשכן, כאן נעשה ויצאה אש מלפני ה' ואכלה אותם.

והיה בעונש הזה מידה כנגד מידה, כי הנהגה על פי התורה מביאה תועה, כדתן באבות: גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושה בעולם הזה ובעולם הבא (פי' משנה ו), ודברי תורה מכונים האדם לדרכי חיים (תהיגה דף ג ע"ב), ואילו מה שאדם עושה על פי דרכו ושכלו - דרכים אלו מביאים לאדם את דפך החיים.

וזוהי היתה הקידוש ה' שנעשה במיתתם, שעל ידי זה כולם ראו כי מציאות החיים היא אך ורק בהתאמת האדם עצמו בתכלית היקודק ל: יכי תורה, ובחריגתו *אילו במקצת מן המקצת ממסגרת התורה והיצאה. רצון זה הרי הוא ממיט *עונש לו, וזהו בקרובי אקדש.

mer yziel

HaIimek Davar explains that death is not always a consequence of sin — sometimes it can result from a spiritual experience that is beyond one's capacity to endure. The Torah contains numerous examples of such spiritual "short circuits." A classic example is found in the account of the

Sinai revelation. The Midrash relates that the souls of the Jews left their bodies when they heard God's voice pronouncing the first two of the Ten Commandments. In another case, Shimshon's parents were convinced that they would die as a result of their encounter with an angel (Shoftim 13:22).

Life in this world consists of a partnership between body and soul. Yet powerful spiritual experiences can excite the soul and make it vibrate at a higher "frequency" than that of the body. If the body lags behind the soul, such an experience can cause the soul to burst out of its physical confines in a flash of supreme spiritual rapture, and the body may not survive the experience. Thus it is that only extremely righteous individuals, who have purified their bodies and elevated them to a spiritual level that corresponds to the level of their souls, are capable of surviving certain very intense spiritual experiences.

This "unauthorized fire" was not the first time Nadav and Avihu had reached for spirituality that was beyond their grasp. The Torah tells us that prior to the Mishkan's inauguration ceremony, they had undergone another such experience that was beyond their physical capacity to endure:

Moshe then went up, along with Aharon, Nadav, and Avihu, and seventy of Israel's leaders. They saw a vision of the God of Israel, and under His feet was something like a sapphire brick, like the essence of a clear sky. God did not unleash His power against the leaders of the children of Israel. They had a vision of the divine, and they ate and drank.

(Shemos 24:9-11)

Rashi notes that the phrase "the leaders of the children of Israel, against whom "God did not unleash His power," refers specifically to Nadav and Avihu. The verse implies that they deserved to die for having participated in this experience, yet God spared their lives, miraculously returning their souls to their bodies.

Thus a pattern emerges in their aspirations and in their behavior. The desire to go beyond their spiritual capability was ingrained in

Nadav and Avihu's personalities. It propelled them at breakneck speed to the highest levels of consciousness, enabling them to reach spiritual realms that surpassed even the awareness of Moshe and Aharon. At the same time, however, their zeal wore down those threads that connected their bodies to their souls, until finally the threads snapped, and their souls left their bodies behind and soared on to even higher realms of divinity.

The "sins" of Nadav and Avihu thus stemmed from their insatiable desire to achieve a more profound knowledge of God. As Rashi's explanation implies, by drinking wine they hoped to achieve higher states of consciousness; and they rendered legal decisions without consulting Moshe first, because they could not control their zeal. In this light, the Talmud's implication that they attained a greater spiritual level than Moshe and Aharon did is altogether reasonable.

This extremely intense desire to come closer to God that Nadav and Avihu had cultivated came to overshadow everything else in their lives — even God's Own commandments. The Torah refers to this burning intensity as "an unauthorized fire," to teach that the "fire" of religious zeal must be channeled in accordance with the guidelines of the Torah.

"אש זרה אשר לא צוה אותם"

דוגמא נוספת: באותו יום של חנוכת המשכן משה הזהירם "זה הדבר אשר צוה ה'" - "כשם שהוא יחיד בעולם כך תהא עבודתכם מיוחדת", והיינו שכל מעשיכם יהיו מתוך כוונה לשם שמים, נדב ואביהוא מתוך תשוקתם העצומה להתקרב אל ה', הקריבו קטורת אמנם זה היה "אש זרה אשר לא צוה אותם" (ויקרא יא), 'קטורת' - משמעו 'קשר', שהוא קרבן המקשר את ישראל עם הקב"ה, אבל כל זה כאשר נעשה כדינו כציווי הכורא, אבל הם הקטירו קטורת "אשר לא צוה ה'",

ממילא זה היה נגד רצון ה'. פעמים אנו עובדים את ה' בבחינה "זה הדבר אשר צוה ה'", ופעמים גם כשרצוננו להתקרב לה', אבל זה בבחינה "אשר לא צוה". ויש להמתיק כי על תיבת "לא צוה אותם" הטעם הוא 'מרכא כפולה', כלומר, שאנו צריכים להיזהר הרבה ולהתבונן היטב בכל המעשים שעושים האם באמת זה "צוה ה'" - רצון ה', או ח"ו להיפך "אשר לא צוה".

יסוד העבודה - כל המעשים הם להתקרב אל השי"ת

הוא מה שחז"ל (הנ"ל) אמרו "כשם שהוא יחיד בעולם כך תהא עבודתכם מיוחדת", כמש"כ הרמח"ל (מס"י) בפרק הראשון המעמיד את היסודות בעבודת ה' ואת תכלית המטרה בכל הכריאה, ופותח את הענין: "יסוד התסידות ושוש העבודה התמימה שיתכבד ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו ולמה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו". ובסוף הפרק מסיים "נמצינו למדים, כי עיקר מציאות האדם בעולם הזה הוא רק לקיים מצוות ולעבוד ולעמוד בניסיון, והנאות העולם אין ראוי שיהיו לו אלא לעזר ולסיוע בלבד לשיהיה לו נחת רוח וישוב דעת למען יוכל לפנות לכו אל העבודה הזאת המוטלת עליו. ואמנם ראוי לו שתהיה כל פנייתו רק לבורא יתברך, ושלא יהיה לו שום תכלית אחר בכל מעשה שיעשה אם קטן ואם גדול אלא להתקרב אליו יתברך ולשבור כל המחיצות המפסיקות בינו לבין קונו, הן הנה כל עניני התומרות והתלוי בהם, עד שימשך אחרי יתברך ממש ככרזל אחר אבן השואבת. וכל מה שיוכל לחשוב שהוא אמצעי לקורבה הזאת, ירדוף אחריו ויאחז בו ולא ירפהו. וכל מה שיוכל לחשוב שהוא מניעה לזה, יברח ממנו כבורח מן האש, וכענין שנאמר (תהלים 80): דבקה נפשי אחריך כי תמכה ימינך, כיון שביאתו לעולם אינה אלא לתכלית הנה, דהיינו, להשיג את הקירבה הזאת במלטו נפשו מכל מונעיה ומפסידיה". זה היסוד הגדול בעבודתנו - "עבודתכם מיוחדת", לדעת את ה' ולרצות להתקרב אליו, כמבואר "בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך", ואז אנכי זוכים שכל מעשינו יהיו לשם שמים.

At this point, we can revert to our original question. Moses prayed, 'Forgive this people, or else wipe me out from the book that you have written.' Rashbam explains 'your book' as meaning 'the book of life.' And Seforno paraphrases Moses' cry in this way: 'Whether you assent to forgive their sin, or not, wipe out all my merits from your book and credit them, as it were, to Israel, so that they may be worthy of forgiveness.'

14 This is the uttermost point of self-sacrifice, expressed by Moses, as it had been previously by Abraham. In his love for the people, he begged for his own annihilation—in this world and in the next. Self ceased to exist: only the fate of Israel was of importance. And the reward for this selflessness, ingrained in the heritage of Israel, is the privilege of prayer, a privilege granted only on condition of being used with this willing submission of the self to the will of God. That is the connection which Baal HaTurim draws between the cry of Moses, the eighteen reiterations of His name, and the eighteen blessings of the Amidah, the central prayer of our liturgy. To the race of Abraham and Moses, prayer becomes not an egoistic drumming against the irrevocable purpose of God's will, but a humble recognition of His goodness and wisdom.

Korah is cited in the passage of the Midrash Tanchumah that we have quoted, as the exact opposite of Moses in this respect. It was just this quality that he lacked—and that even though we recognise that his desire was not for material enrichment but,

quite sincerely, for the spiritual closeness to God that the High Priesthood would bring. His motive was a real longing for the Mitzvoh, the sanctity of the position. But yet, as the Midrash points out, even on this lofty plane, he displayed a self-assertive greed that leads him to be identified with the man who 'rushes to enrich himself.' It was Korah's own desires that filled his horizon: he could not even consider what God's will on the matter might be; he could not lay his thrusting egoism aside to realise that the divine purpose was being fulfilled by Aaron, that it was not for this that Korah was intended. Korah's own will obtruded before everything; unlike Moses, who was ready to deny himself utterly, where the good of the people, or the command of God, was in question. This is the difference between the 'man of faith' and the man who 'rushes to enrich himself,' as described in Proverbs

There are practical applications of this distinction, even within the scale of normal daily living. It implies a call to restraint of this clamouring voice of the self, demanding, asserting, even in matters where the desired good is a spiritual one. There is a spiritual egoism, as well as a material one—expressed in an interest only in the benefit to one's own soul of a particular Mitzvah, for example, without thought for the best manner in which, objectively and unselfishly, it should be performed. We should never lose sight of the moral sensibilities of other people, never wound them, in our own determination to be virtuous. Our generosity can mean the humiliation of another, our piety his embarrassment. At all times, it is the will of God that should determine our actions and motives, even where this might mean being a little less officious in our eagerness for Mitzvoh. In prayer, above all, it is this submission that should permeate all our requests and desires, to the point where these desires themselves become lost in a joyful acceptance of whatever destiny He will grant.

19 וכה פתרון של דברים. הבהול שהציב הרמב"ם בין המצוות השמיעות לשכליות, אינו אמור אלא ביחס לדרכי בנין הרצונות והשאיפות של האדם. אבל במעשה הקיום של מצוות הבורא וצורתו, אין חילוק, וגם המצוות השכליות נמי צריכות להתבצע בתורת גור-דין וגורת מלך.

וכאן אנחנו מבחינים, בהרגשה רוחנית זקה. אדם, מצווה, כאמור, לפתח בנפשו תיעוב סלידה, ממצוותיה ואיסוריה השכליים של התורה. אבל בשעת ההוצאה אל הפועל, הוא מתקבץ להטיט לצדדין את רגשותיו הטבעיים, וגם באותן מצוות בהם מעורבת ההרגשה הרוחנית האישית שלו, צריך הוא להשריש במעשיו, את הרצון האלוקי, ואת תחושת העבדות הצרופה.

ומתבאר לן מעתה, כיצד יחול על מצוות אלו שהטבע מעוררו, הכלל של "לפום צערא אגרא" (אבות ה,בג). כי האדם נדרש כאן, לגדלות נפש כנייה: להתעלם מהנטיה הטבעית השוכנת בו, ולשאוב את כח הרצון שלו לקיימו, מציוויה של תורה. כאן נדרש מאמץ נפשי מורכב. ואין לך צער גדול מזה.

וזהו עומק ביאור משנת חכמים:

לדבריו, עצמו של מעשה שעשו, היה ראוי להצטוות עליו. ומשה רבינו היה עתיד לצוותו. אלא שנדב ואביהוא הקדימו עצמם, והורו כהלכה, אלא שלא נמלכו תחילה במשה רבם. הם השיגו איפוא, את תורפה של ההלכה מלבם, וכיוונו לאמת. שאנשים גדולים היו, והגיעו לדרגה, שהיה להם מכוון, והבינו מעצמם את רצונו ית'. ועל דרך שביאר בעל 'נפש החיים' את מעלתן של האבות הקדושים, שמתוך שהשיגו בדעתם את עומק רז פנימיות הדברים, ידעו ממילא לקיים את כל התורה כולה מלבם. ואף על פי כן נענשו, שהיה להם לפעול כמצווים ועושים, ולא כאינם מצווים ועושים.

וכאן לימדנו תורה עיקר גדול, שחייב לשמש לנו תמרו, ולהיות נר לרגלנו, בכל פינה שאנו נזקקים:

"בשם אמוני, על הפסוק אשר לא ציה אותם: כי העיקר, כל כח מעשה האדם, [צריך להיות] מצד ציוויו, כי כל שכל האדם [צריך להיות בסל] לכוז זה". (שפיא שטיינר תרל"ו)

17 וכאן אנו נוגעים ביסוד היסודות של דברי תורה. שרגילים אנו להבחין בין מצוותיה של התורה. שהרבה מפקידותיה, אין להם טעם מכריע ואין הדעת האנושית המצומקת, ולא רגשותנו החכמים, שותפים ביצירתם, ולא מחייבים אותן. ואין חיובנו בהן, אלא מכה ומחמת השמיעה, ששמענום מפי הגבורה בסיני. והן הקרויות בפי קדמוננו: 'מצוות שמעיות'. ואחרות יש, המכונות: 'מצוות שכליות'. הן המצוות, שעליהן אמרו חכמים (יומא סז,ב), ש"אלמלא נכתבו, ראויים היו להכתב", כלומר, שהיינו משיגים אותן מדעתנו שלנו, אף אלמלא נכתבו. לפי שהן נמנעות מטבעו של אדם, ומהכרת דעתו. כגון שפיכות-דמים, גניבה וגזל, אונאה, ודומיהן.

וכבר קבעו קדמונינו הלכה: יש כמה מצוות, שחייבים בני אדם לשמורן יסכח סברת הדעת, אף על פי שלא נצטוו עליהם". (חזקוני בדאשית ח,כא; ותי' גם רמב"ן שם ו,יג)

18 יש לתמוה מעתה, שאם כן, למה אכן נכתבו? ומה מוסיף ציווין המפורש, על הידוע לנו וממילא?

* אין ספק, שאם בכל זאת נכתבו הללו בתורה, הרי זה בא ללמד, שעכשיו שנכתבו, עלינו לקבלן ולקיימן, לא רק מחמת אובנתא דליבא דידין, אלא גם, ואולי בעיקר, מחמת הציוויו דוקא.

ומפורסמת היא משנת חכמים: "רבי חנניה בן עקשיא אומר: רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להן תורה ומצוות". (שלהי מכות)

ועמדו אחרונים על ניסוחן של חכמים: "הרבה תורה ומצוות" - מאי משמע 'הרבה'? שמא מצוות יתרות יש בתורה? ועוד, שודאי לא ניתנה תורה אלא על מנת להרבות זכויותנו, וכל מצוה ומצוה יש בה זיכוי וזכות מצד עצמה, ולא ה'ריבוי' והגיוון דוקא גורמים.

וכיאר המגיד מדובנא, ש"הרבה" זה השנוי כאן, מתחכם למצוות השכליות, שאף אלמלא נכתבו, היו נמנעות בטבעו של אדם. ואילו לא ניתנה תורה אלא בתורת ספר חוקים הנועד להסדיר את קיומנו כתברה, לא היה צורך לפרטן.

אלא שאף מצוות אלו, משנכתבו בתורת ה', נשתנית מתוכנתן. שהגם שאלמלא נכתבו, גם כן היו משמשות. אבל רק בתורת חוקי חברה ומדינה הגונים. ומשנכתבו, הפכו להיות צו הבורא. וקיימנו אותן, הוא אף בתורת חוק גזירה. ונמצאנו מקבלים עליהן שכר, הן על טוב הנהגתנו, והן על קיימנו בהן את צו המקום ב"ה.

"הוא היה אומר: עשה רצונו, כרצונך כו'. בטל רצונך, מפני רצונו כו". (אבות ב,ז)

וכפל הבבות השני במשנה זו - "עשה רצונך, כרצונך"; "בטל רצונך, מפני רצונו" - מצריך עיון: מה בין זו לזו?

ולאור מה שנתפרש לפנינו כאן, הדברים נקראים כמאליהן. "עשה רצונך כרצונך" - תוקף עבודת פנים שלנו מחייב, שרצונו הפנימי יודעה החלטית, עם רצונו של מקום. שנפשו שלנו תתעב, את אשר תיעב הוא, ותחשוק באשר ציוה הוא. רצונו - רצונו, ממש.

ואף על פי כן, בעת גשת אדם לקיומה של מצוה, הוא נדרש, ל'בטל רצונך, מפני רצונו'. הוא נמבע, שעוז הרצון לקיים את ציוי הקב"ה, יפעם בו בעוצמה כה נאדרה, עד שעל אף הנטיה הנפשית הטבעית לנהוג כמצווה, בכל זאת יפנה בלב בו-זמנית, מקום תחולה לרצון לקיים את פקידת ציוויי של הבורא ית', ללא קשר לרצונו הפנימי שלו.

אש זרה

והרינו שבים מכאן, לראש הדברים. חטאם של נדב ואביהוא, לדעת מקצת רבותנו, מתמצה במה שעשו מה שעשו, כאינם מצויין ועושיין. המעשה כשלעצמו, לא לבד שלא היה בו פגם, אלא אדבא, אכן זה היה סוף רצונו יתברך. והם, בדרגתם המרוממת, השיגו את רזי תוכנת המשכן והמזבח, ללא שנתפרש הדבר להדיא מפי הקב"ה. וכדרך שהשיגו אבות העולם את כל התורה כולה. אלא שמשניתנה תורה, היה עליהם להמתין, לצו המקום מפי משה רבם. אבל הם אחוזי מידה של פחזות, לא נמלכו, אבל הורו הלכה לפני רבם, ועשו כהוראתם.

לא פגמו איפוא בני אהרון בגופה של מצוה, אבל החמיצו את הציווי. ונמצאו הם, מקיימים את התורה, לא כדרך 'חוקה' ומתוך עבודת חלוטה. אלא מפני שהשיגו את תוכנה של המצוה מבתי גואאי, והבינם מדעם, שכך ראוי להעשות.

והמקיים מצוות, מפני שדעתו שלו משגתם ונוטה להם - הנה רוקן בכך את עיקר הארטה של תורה. מעשים שכאלו, שלא נצטיינו עליהם להדיא, ולא נטלנו עליהם רשות מרבותנו - הם המכונים בכתוב כאן: "אש זרה"!

"כי העיך, כל כח מעשה האדם, [צריך להיות] מצד ציווי ה'. כי כל שכל האדם [צריך להיות בטל] לכח זה, והנה נדב ואביהוא היו צדיקים גדולים, ועשו לשם שמים, רק שהיה חסר הציווי.

"יש ללמוד [מכאן] ק"ו, מידה טובה מרובה, אם כן, מי שמושה רצון הבורא, אף שאינו יודע טעם הדבר לעשותו בכוונה רצויה. הרי זה הכח, מצד פקודת ה', כמאמר, 'אשר קדשנו במצוותיו וציווינו'. [ו]כח [ה]ציווי, זו חשוב מן הכל"

כח הציווי, חשוב מן הכל!

והוסיף השפ"א ונטה ד'ו, וביאר בזה דרך צחות, גם את הדעה האחרת האמורה בדברי חכמים בפרשה:

"ר' ישמעאל אומר, שתויי יין נכנסו למקדש". (רש"י טו)

כי רזי סתרי תורה, מכוונים בכל מקום: "יינה של תורה". לפי שהם מטעימים את הלב וממוגלים, עד כדי השתלחות משוגת שכרות האהבה ללא סייגין. נכנסו 'שתויי יין', משמעו איפוא, שבני אהרון עשו מעשיהם, מתוך השגת רזי קרבנות החנוכה, עד תומם:

"כי השגת הסעמים, נקרא יין, יינה של תורה. אף על פי כן, צריך להיות, רק בפקודת המלך, ולאשר השגתם גבר להם לעשות גם אשר לא ציווה ה', וקראו, 'שתויי יין נכנסו'."

והיא זו ה'אש זרה' שהכתוב מדבר עליה כאן. זוהי אש ההתלהבות דקדושה שאפתתם והניעתם לעשות מעשה שלא ברשות, ובלא הוראת רבם.

והוסיף השפ"א, שעל כגון דא מכריז הכתוב ואומר:

"כי טובים דודך מיי"ן (שה"ש א,ב) - כלומר, החזבקות והתקרבות ה', אשר קרבנו אליו [במצוותיו], טובים מכל השגת שכל האדם."

עש"י שפ"א תרמ"ח ד"ה 'בעניני חטא'

במאמר זה מעלה השפת אמת' פשט חדש ומחודש בביאור הפסוק (ויקרא י"א) "אשר לא צוה". לא כפשוטו שהם עשו ללא שנצטוו, אלא שהקדימו את העשיה לצווי, את הנעשה לנשמע. לביאור משמעות הענין, יש להקדים בדרך ההמשלה. משרת נאמן, הנא זה המקיים את מצוות האדון ללא כחל ושרק על כל פרטיה והידוריה. אך יש משרת נאמן ממנו, הוא המסור כל כך לאדונו והרגיל באופן מובהק ברצון אדונו, עד שהוא יוצע מראש מה האדון עומד לבקש ומבין מעצמו מה תהיה השאלות לבו של רבו. על מלאכי השרת נאמרו (ותהלים קמ"ט) שהם "גיבורי כוח עושי דברו לשמוע בקול דברו". מלאכי השרת, המצויים בקרב ה', נעזרים כל רצון עצמי ומשוללים בחירה אישית, ועל כן מחמת המוחלטות שבביטולם לבורא יתברך, הם עושים את דברו עוד קודם ששומעים את הצווי. "מלאך מרגיש בעצמו רצונו יתברך".

לשמעו ישראל בתחתית החר ואמרו פה אחד 'נעשה ונשמע', זו היתה דרגתם וכה היתה מעלתם. הם התעלו עד למעלת מלאכי השרת, ועל זה אמר הקדוש ברוך הוא (שבת פח, א) "מי גילה רז זה לבני", שזו לשון שמלאכי השרת משתמשים בה. ישראל אמרו 'נעשה' עוד לפני ש'נשמע', כי אנו נתבטל באופן מוחלט ומושלם

לבורא יתברך וממילא נרגש את רצונו בנפשונו, כאשר מלכותו והנהגתו תזרום בעורקינו.

לדאבון לב חטאו ישראל ונפלו מזאת המדרגה, עד שהוצרך משה רבנו עליה השלום להנהיגם במעלה אחרת. לא עוד 'חרות על הלוחות' חירות מיצר הרע, כמאמר חז"ל (עירובין נ"א, א), אלא לוחות שהן מעשה ידי אדם. נדב ואביהוא היו משבט לוי ולא היו שותפים לחטא, וממילא לא נפלו ממדרגתם האישית והיו עדיין במעלה של 'עושי דברו לשמוע' ויכלו לקיים רצון ה' כמלאכים לפני הצווי. במדרש מצינו (תנחומא אחרי מות ו'), שנדב ואביהוא אמרו "מתי ימותו שני זקנים אלו ואני ואחיה ונהיג". הם לא הסכימו לירידה הגדולה ורצו להמשיך ולהנהיג את הדור על פי המעלה ולפי המדרגה שהם היו בה. הם הסכימו לוותר על מרבית האומה, לקבץ סביבם חבורה של בני עליה מובחרים ולהנהיגם על פי ההנהגה הקדומת.

חטאם וטעותם של נדב ואביהוא היו, שהם לא הבינו ש'לכל זמן ועת' ויש הנהגה וסדר מסודר בעולם, לכל דור ודור כפי שהוא באוי להיות מונהג, לפי מעלתו ולפי הסדר המוכן לו. נכון שהחטא גרם לירידת הדור-האין ספק שנותרו בני עליה, ואף יתכן שהיה מקום להנהגה מצומצמת של יחידים שהיו שייכים לעולם הישן, אך גם מצב הנגרם עקב חטא, גם הוא משקף את האמת האמיתית על מצב הדור. על מנהיג לדעת להנהיג את הדור כולו, לפי מצבו הכללי האמיתי, ולא לפי בני סוגלה שבו.

"בקרובי אקדש", הקדוש ברוך הוא מתקדש בקרובים שלו ונפרע מהם, לר' ללחות שהם קרובים ומיוחדים, אלא בגלל שהם קרובים ומיוחדים. חזו"ט, כי 'על פני כל העם אכבד', לפי שמעלת כלל האומה 'כל העם' הוא אשר נכבד ונחשב לפניו יתברך, וכאשר יש יחידים שהם 'קרובי' נפרעים מהם ונקדשים בהם, ובכך מבררים את כללות האומה כולה על פי מצבה, והדברים נוראים לשמעם.

חיוב מיוחד ויוצא דופן ניתן, לבכות את מיתת בני אהרן, כדכתיב (ויקרא י"ו) "ואחיהם כל בית ישראל יבכו את השרפה אשר שרף ה'". וזאת, על אף שלכאורה הם מתו בחטאם. ונדבר נראה כתמוה. אך על פי הרעיון דלעיל מובנים הדברים הפלא ופלא, "כל בית ישראל" הוא הגדרת הבחינה והמצב הנחות של כללות האומה, לעומת המעלה היתרה של ההרונים. ומאחר שמדרגת "כל האומה היא גשרמה לשריפה אשר שרף ה', ועל כן מן הדין שכל בית ישראל יתאבלו ויבכו על מה שהם גרמו.

25

היו ראויים לכך. פמו שאמרו חז"ל (עבודה זרה ג' ע"ב) אני אמרתי בני עליון כולכם, שאתם דומים למלאכים, אכן עתה לאחר שחטאתם, כאדם תמותן.

וזו היתה כוונת נדב ואביהוא שהקדימו לעשות רצון קונם מקודם שנצטוו מפי משה לעשות כן. וזה כוונת אומרם שנכנסו שתויי יין למקדש, כי אמרו חז"ל (ערוינין מ"ה ע"ב) המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו, וכסבורים היו נדב ואביהוא שעל ידי שתיות יין ישיגו דעת קונם אף מקודם שנצטוו על כך. ע"כ דברי השפת אמת.

וגראה לבאר יותר, כי נדב ואביהוא סברו דמי שאינו מצווה ועושה מפאת שהשיג בעצמו, גדול הוא ממד שמצווה ועושה היינו שעושה רק אחר שנצטווה לעשות, כי הם סבורים היו כי מה שאמרו בני ישראל נעשה ונשמע, עשה קודם לנשמע, פירושו שאפשר לעשות מקודם ששמעו את דברי התורה, ויודעים הם לכוון את דעת קונם ולעשות רצונו יתברך. אך משה סבור היה שפירושו של נעשה ונשמע הוא שנעשה מה ששמענו כבר, ונרצה לשמוע עוד, אך לא לעשות דבר טרם השמיעה.

וכן נזכר שמה רבינו עצמו מעולם לא אמר נעשה ונשמע, כפי שמוכת מהכתובים עם בפרשת משפטים שמתחילה לא אמרו ישראל אלא כל הדברים אשר דיבר ה' נעשה (שמות מ', ו) ולא אמרו נעשה ונשמע, ורק לאחר

שקרא משה באזניהם את ספר הברית, אמרו ישראל כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע (ס' ו'). ומשה רבינו לא הקדים הנשייה לשמיעה, לפי שהיה רצונו להיות מצווה ועושה. ועל כן מצינו שביקש להיכנס לארץ ישראל שיתרבה לו עוד מצוות להיות בהם מצווה ועושה, כי משה רבינו סבור שכל עיקרו של האדם לעבוד את בוראו, ולקיים מצוותיו שנצטווה בהם מפי הבורא יתברך, ולא לעבוד את הבורא כמלאכים, שאינם מצווים ועושים, ועושים את רצון קונם. כפי מה שהם משיגים. וזה שאמרו חז"ל שהורו הלכה בפני משה רבן, כי הם ביקשו לעבוד את בוראם לפי מה שהם משיגים, ולא כפי שהורה משה שעיקר עבודת הבורא הוא לקיים מה שנצטוו עליהם.

ויש להוסיף לפי דברינו שסבורים היו שגדול מי שאינו מצווה ועושה, לבאר עוד כוונתם של נדב ואביהוא להיכנס שתויי יין למקדש, דהנה כתבו התוספת בעבודה זרה (דף ג' ע"ב ד"ס גזול) הטעם שגדול המצווה ועושה, מפני שהוא דואג תמיד לבטל יצרו ולקיים מצוות בוראו. ונדב ואביהוא סבורים היו שהעושה מצות ה' באופן מצווה ועושה אי אפשר לקיימו בשמחה, מאחר שדואג תמיד לבטל את יצרו, וסברו שמוטב לקיים מצוות ה' בשמחה ולעבדו בהתרומוות הרוח בלא צער ודאגה. ולכן ביקשו להקטיר קטורת מקודם שנצטוו, ולא יתגבר היצר עליהם, כדי להקטיר

הקטורת בשמחה ובטוב לבב. ולכן נכנסו למקדש שתויי יין, שהיין משמח אלקים ואנשים (נתיב ל"ה ע"ב), כי ביקשו לעבדו בשמחה ובטוב לבב.

אך שלא כדין עשו, שהרי כתב הרמב"ם (הלכות נולד פ"ח הט"ו) שהשמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שצוה בהן עבודה גדולה הוא, ודייק וכתב שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל 'שצוה' בהן, שהשמחה היא רק כשהאדם מקיים מצוות הבורא שצוה בהן, אבל השמחה שאינה בציווי אין זו שמחה אמיתית. ובוה הורו נדב ואביהוא הלכה בפני משה רבן שלא כדין ולכן נתחייבו מיתה, כדין המורה הלכה בפני רבו שחייב מיתה.

על דרך זה יש לומר באופן אחר מהו כוונתם שהורו הלכה בפני משה רבן. וכבר כתבנו לעיל משם השפת אמת דנעשה קודם לנשמע היינו שאפשר לכוין מעצמו לדעת התורה, ובעת מתן תורה שפסקה זוהמתן של ישראל (שנן קמ"ו ע"ב), ונעשו חירות מיצר הרע ונפשם התרדקה באל חי, היו בני ישראל יכולים לכוון דעתם לדעת קונם, ולעשות רצונו יתברך אף מבלי שנצטוו על כך, וכמו שמצינו אצל משה שהסכימה דעתו לדעת המקום (פס פ"ו ע"ב). אך כשחטאו ישראל בעגל, נפלו ממעלתם הנעלה זו וחזרה זוהמתן. אך משה שלא חטא במעשה העגל אכן כיוון לדעת קונו.

וכמו כן נדב ואביהוא סבורים היו שמכיון שלא חטאו בעגל, שהרי

21
היו משבט לוי שלא חטאו בהטא העגל, א"כ לא פסקה זוהמתן, ובידם לכוון לדעת קונם, וכמו שבעת מתן תורה נאמר עליהם (שמות מ', י) ויחזו את האלקים שזכו ליהנות מזיו השכינה, ומכיון שעלו על דעתם להקטיר קטורת, סבורים היו שנשמחם שהוא חלק אלוקי ממעל-מכיון לדעת קונם. וזה שאמרו שהורו הלכה בפני משה רבן, כי סבורים היו שדעתם כדעתו ואין צריך לשאול מהרב, וכמו שדעת משה רבם מכיון לדעת קונם, כמו כן גם דעתם מכיון לדעת קונם, ובוה היה צדקתם.

וגראה לבאר על פי מה שכתב בשפת אמת (נפשתן - שנן ממ"ח) כי שני דברים אלו שהורו הלכה בפני משה רבן, ונכנסו שתויי יין למקדש, קשורים זה לזה. ונדב ואביהוא ביקשו להיות כמלאכים היודעים מעצמם רצון קונם, לפי הרגשת לבם, לפי שלא נתכסו בעב הגשמיות ונשארו בטהרתם הם מרגישים מעצמם רצון קונם ועושים אותו. ומבאר שזה מה שאמרו בני ישראל בעת עמדם על הר סיני נעשה ונשמע, והקדימו נעשה לנשמע, לפי שהיו במדרגה גבוהה מאד עד שאמרו שמעתה כבר יעשו רצון קונם אף אם לא ישמעו את דבר ה', כי ירגישו בעצמם רצון קונם. אך לאחר שחטאו ישראל בעגל ירדו ממדרגתם, ושוב לא

28
היה רצונו של ה' ונשמע

ויש להוסיף להלא ופלא: א) בכיון שבפסוק מפורש הטעם שמתו בגלל שהקרינו אש זרה אשר לא צוה ונתתם, אם כן מה ראי חכמינו ז"ל לגלות טעם הדין, שזהו בגלל שאמרו: "מתי ב' זקנים הללו ימותו ואנו נוהגין שרדו על הציבור". (הלא מקרא מלא דיבור הכתוב בפרשת אחרי יקרא יג.) ויאמר וישת אל אהרן, הוא אשר דבר ה' לאהרן בקרבו ונעל מן כל העם אכבד, וזים אהרן. ופירש רש"י: "הוא משה לאהרן, אהרן אחי ידע הייתי שיתקדש בזית במיודעיו של מקום, והייתי סבור או כי או כן, עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך".

יודע מה שפירש ה"אור החיים" הקדוש (פרשת אחרי) מקרא קודש: "וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבנתם לפני ה' וימותו". שנדב ואביהוא מתו מחמת חולל דביקותם בה' עד שיצאה נשמתם מחמת גדול התשוקה והדביקות בה', וזהו: "בקרבנתם לפני ה' וימותו", ואם כן איך יתכן שקדושים הללו נדב ואביהוא אמרו כן על רבם ואביהם משה ואהרן: "מתי ב' זקנים הללו מתים ואנו נוהגין שרדה על הציבור".

The Gemorrah [Kidushin 31a] tells us "Greater is a Mitzvah which one has been commanded to do, than one which one has not been commanded to do", which Tosafos explains is only because of the extra pressure and worry of having to battle the Yetzer Hora [ed. note see Tos. in Avodah Zora 3a]. It would seem that otherwise a voluntary Mitzvah would be greater. Says the Ya'arais Devash [v2 drusho 9], accordingly, in the future when Hashem will destroy the Yetzer Hora [Sukkah 52a], a voluntary Mitzvah will be of a greater level.

Nadav and Avihu were under the impression that since the Mishkan had been built, the Chet Ha'eigel had been forgiven and the Yetzer Hora had been destroyed, just as had been before the Chet Ha'eigel had been done, at Matan Torah. Therefore, doing Mitzvos without being commanded on were of a greater level. They therefore brought a fire without being commanded.

The Arizal says that Nadav and Avihu had their minds on bringing the world to the perfection of before the Chet of the Eitz Hada'as [see Chidushai HaRim Parshas Acharei Mos]. With this we can now understand their intention for saying "When will these two elders pass away and we become the leaders over the community". What they meant was: when will these elders, symbolic of the Commanded Mitzvos, pass on, so that the era of the future can begin, when the world returns to perfection and Voluntary Mitzvos be at a greater level than Commanded ones. [ed. note: To this Hashem answered them 'Do not pride yourselves with tomorrow' i.e. the time is not yet ripe].

We now understand that the seemingly different reason Chazal have given for their deaths is really not a different reason at all, for in truth they are both one and the same. Nadav and Avihu's death had been because of their bringing a strange fire on which Hashem had not commanded, which was the same idea behind them saying "When will these two elders pass away and we become the leaders over the community". Both ideas were motivated by the drive to serve Hashem at the highest level of devotion, through being free of the Yetzer Hora and being able to serve Hashem voluntarily, something which the world was not yet ready for. Their death was not so much a punishment as it was a direct affect of the intense devotion that accompanied the doing of a voluntary Mitzvah. Their passion to serve Hashem was so great that it caused their souls to depart. This devotion was one of the future, one which we look forward to having, speedily in our days.

31

36 נדב ואביהוא היו כמו קודם חטא העגל

יתכן להעמיס רעיון זה בדברי החידושי הר"ם (פרשת אחרי) שדיבר בקדשו: "נדב ואביהוא היו כמו קודם חטא העגל שהקדימו נעשה לנשמע, וזהו הפירוש אשר לא צוה אותם". לפי דברי הישמח

משה" יש לפרש כוונתו, שכמו שלפני חטא העגל הקדימו ישראל נעשה לנשמע משום שנתקן יצר הרע מלבם, ולגביהם היה גדול אינו מצווה ועושה ממצווה ועושה, כן אצל נדב ואביהוא מכיון שהיו בבחינת קודם חטא העגל, הנה אצלם היה גדול אינו מצווה ועושה, ולכן הקריבו אש ויהי "אשר לא צוה אותם".

מעתה יאיר לנו להבין דברי חכמים וחדושים: "מלמד שהיו משה ואהרן הולכין תחלה, ונדב ואביהוא מהלכין אחריהן, וכל ישראל אחריהן, ואומרים [נדב ואביהוא], מתי ב' זקנים הללו מתים ואנו נוהגין שררה על הציבור". אין הכוונה ח"ן שהיו משתוקקים לשררה וזלזלו במשה ואהרן אלא הכוונה בזה, כי משה ואהרן היו שורשי ההנהגה של קיום מצוות התורה בצד מצווה ועושה, וכמו שכתוב (דברים לג-ד): "תורה צוה לנו משה מורשה קהילת יעקב".

מקום. ולבסוף נתקלל בנשיכת נחש שנאמר ואתה תשופנו עקב, ולפי שנקנסה מיתה על האדם בשביל אותו יין, נהגו העולם כשהמברך בצבור אומר סברי מרנן והם עונין לחיים, וכן מצינו בשלהי במה אשה, מעשה ברבי עקיבא שעשה משתה לבנו, ועל כל כוס וכוס אמר חמרא וחי לפום רבנן ולפום תלמידיהון... אמר הקב"ה הואיל וכך היין גורם, דין הוא שאצוה כהני שלא ישתו יין בבואם לשמש לפני".

מעתה יש לומר שמטעם זה נכנסו נדב ואביהוא שתויי יין לבית המקדש, כי חשבו שכבר נתקן חטא אדם הראשון שחטא בין, ואם כן כבר מותר לעשות העבודה שתויי יין. נמצינו למדים מכל זה, שנדב ואביהוא חשבו לעשות התיקון של חטא אדם הראשון, שהוא התיקון של אחרית הימים שאז נזכה לגאולה שלימה, ויש להוסיף כי היות שהיה זה ביום שהוקם המשכן, ועיקר עשיית המשכן היה כפרה על חטא העגל, לכן חשבו שכבר חזר המצב כמו קודם חטא העגל שנתבטל יצר הרע מן העולם.

34

35

על פי האמור יומתק להבין מה שהקריבו נדב ואביהוא אש זרה: "אשר לא צוה אותם", כי ענין זה מתאים להפליא עם מה שאמרו חז"ל: "מצוות בטלות לעתיד לבוא", וכפירוש הריטב"א שלעתיד לבוא לא יקיימו המצוות בגדר מצווה ועושה כי אם בגדר אינו מצווה ועושה, וכמו שביאר ה"יערות דבש" משום שלעתיד לבוא כשיתבטל היצר הרע מן העולם, שוב יהיה אינו מצווה ועושה גדול ממצווה ועושה, ולכן הקריבו אש זרה "אשר לא צוה אותם", שהרי לעתיד לבוא גדול אינו מצווה ועושה.

אמור מעתה שלעתיד לבוא שיתבטל היצר הרע מן העולם, כמבואר בגמרא (סוכה נב): "לעתיד לבוא מביאו הקב"ה ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים". הנה אז שוב חוזרין לסברא החיצונה שגדול אינו מצווה ועושה ממצווה ועושה, שהרי לעתיד לבוא לא שייך

הסברא של התוספות שגדולה ועושה יצרו תוקפו, ולכן יפה אמרו חז"ל "מצוות בטילות לעתיד לבוא", כי אז יקיימו כל המצוות בתורת נדבה בגדר אינו מצווה ועושה, מלבד שכל יצר הרע גדול אינו מצווה ועושה ממנו ועושה.

32 "בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע" נעקר יצר הרע מלבם

רעיון זה של ה"יערות דבש" מבואר גם כן בדברי ה"ישמח משה" (פרשת יתרו) לפרש המדרש: "בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע נעקר יצר הרע מלבם". כי לכאורה יש להקשות במה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, וכונתם היתה: "נעשה" את כל המצוות בגדר אינו מצווה ועושה, ורק אחר כך "ונשמע" את המצווה בגדר מצווה ועושה, וקשה וי"א למה לן כר' חנינא: "גדול מצווה ועושה יותר מנעשה מצווה ועושה", ואם כן מדוע הקדימו "נעשה" בגדר אינו מצווה ועושה לפני "ונשמע" בגדר מצווה ועושה?

ויש לומר שכדי לתרץ קשיא זו אמר המדרש: "בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע", וקשה מדוע הקדימו נעשה לנשמע הוא גדול מצווה ועושה, ועל זה מתרץ "נעקר יצר הרע מלבם", שבשעת מתן תורה לפני חטא העגל לא היה להם יצר הרע, ואם כן למה לן חז"ל לומר מצווה ועושה ממצווה ועושה, כי לא יצו לומר שבמצווה ועושה יצרם תוקפם ושפיו הקדימו נעשה לנשמע.

33

נראה שעל פי דבריו הקדושים נוכל להבין מעט מזעיר, מה שמבואר במדרש (ויק"ר כ-ט) שנדב ואביהוא נתחייבו מתו משום שנכנסו לבית המקדש שתויי יין, ולכאורה יפלא על קדושי עליון אלו שעשו כן, ויש לומר בביאור הענין על פי מה שמצינו בדברי חז"ל שאדם הראשון חטא בין כמבואר בגמרא (ברכות מ): "תניא, אילן שאכל ממנו אדם הראשון, רבי מאיר אומר גפן היה, שאין לך דבר שמביא יללה על האדם אלא יין, שנאמר וישת מן היין וישכר". וכן מבואר במדרש (בי"ר ט-ה): "סחטה ענבים ונתנה לו".

והנה מה שאסור להיכנס שתויי יין לבית המקדש, יש לומר הטעם כי היות שאדם הראשון חטא בין, לכן אין ראוי להיכנס לבית המקדש לעשות העבודה שתויי יין, כי אין קטיגור נעשה סניגור. ומצאתי מקור לכך ב"דעת זקנים" מבעלי התוספות פרשת שמיני (ויקרא ט-ט):

"יין ושכר אל תשת, לפי שעל ידי שתיות יתר מדאי בושות והרפות באות עליו... שעל ידו יין ששתה אדם הראשון בברכת נישואין שלו כדפרישית לעיל, נשתכר ועבר על ציווי של

לכן מחמת גדול השתוקקותנו לתיקון של אחרית הימים אמרו: "מתי ב' יקנינו הללו מתינו" שתבטל כבר ההנהגה של משה ואהרן, שהם שורש ההנהגה של קיום מצוות התורה בגדר מצווה ועושה, ואנו נוהגין שררה על הציבור בגדר אינו מצווה ועושה, וכמו שהקריבו אש זרה אשר לא צוה אותם, וכל זה מחמת שחשבו שכבר הגיע התיקון השלם של אחרית הימים.

ולפי המבואר יש להוסיף תכלין בביאור- טעותם של נדב ואביהוא, כי הם ידעו כלל גדול זה: "מצוות בטילות לעתיד לבוא", שלעתיד לבוא יקיימו המצוות בגדר אינו מצווה ועושה, והביאור בזה כי היות שלעתיד לבוא תבטל המיתה מן העולם, וכמו שאנו אומרים בחד גדיא: "ואתא הקב"ה ושחט למלאך המות", אם כן שוב אין שום פחד שמא תצא נפשם מחמת גדול הדביקות, לכן לעתיד לבוא יקיימו המצוות בגדר אינו מצווה ועושה.

41 אבל כעת שהמיתה עדיין קיימת בעולם, הרי יש חשש שתצא נפשם מגודל הדביקות, ולכן העיקר הוא לקיים המצוות בגדר מצווה ועושה, כי אז יש לו שמירה "וחי בהם" שלא תצא נפשו מגודל הדביקות, והיות שנדב ואביהוא חשבו שכבר הגיע הזמן של התיקון השלם ותבטלה המיתה בעולם, לכן הקריבו אש זרה אשר לא צוה אותם" כמו לעתיד לבוא, אבל מכיון שעדיין לא היה התיקון השלם, לכן יצאה נפשם "בקרבתם לפני ה' וימותו", וכל זה משום שהשתוקקו לקרב את התיקון השלם שיהיה באחרית הימים במהרה בימינו אמן.

מיתה נדב ואביהוא
בבחינת מיתה נשיקה

עתה הבה ניישב מה שמבואר בתורה שנדב ואביהוא מתו מחמת שהקריבו: "אש זרה אשר לא צוה אותם", והקשינו שהרי דבר זה סותר לכאורה למה שאומר הכתוב (ויקרא טז-א): "אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני ה' וימותו", ופירש ב"אור החיים" הקדוש שהפסוק מודיענו בזה, שסיבת מיתת בני אהרן היא מחמת שנתקרו בגודל דביקותם בה', עד שיצאה נפשם מגודל הדביקות בכוננת "נפשי יצאה בדברו", וקשה איך מתאים דבר זה עם מה שאומר הכתוב "ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אותם".

נורא עלילה: המיתה אינה עונש

ומכאן באים אנו לחידוש יותר קיצוני. בקטע הקודם הסברנו שמיתה נדב ואביהוא לא היתה עונש רגיל, אלא דקדקו עמהם כחוט השערה בהתאם לגודל מדרגתם; עכשיו נטען, שמיתתם אינה בגדר עונש כלל, אלא זכות, שכן מיתתם היתה צפויה והכרחית לגודל השעה והמעמד. שהרי אחת מדרכי השגחת ה' בעולם, שלעתים הקב"ה אינו מנהיג את העולם על פי שכו ועונש, אלא פועל על פי תכנית א-להית אשר אמורה לצאת לפועל בכל מקרה, גם אם לא בתיאום מרבי עם גמול מדויק לאנשים. בלשון המקורות נקראת הנהגה זו: עלילה.

את עיקרון "העלילה" הסביר המהר"ל: "כי בוודאי מצד עצמו ראוי שיהיה מתפרסם מציאות השי"ת בעולם... רק שצריך חטא מה להוציא דבר זה אל הפועל כמו הענין הזה [=גלות מצרים] כי ראוי שיהיה שמו מקודש בעולם, לכן

והנה מצינו על כך ביאור נפלא בשם החינשי הר"ם, בהקדם לבאר הכתוב בפרשת אחרי (ויקרא יח-ה): "ושמרתם את חקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אני ה'". הכוונה דהנה על כל אחד מישראל מוטלת החובה לקיים כל המצוות כדרך הצדיקים, עמקיימים מצוות ה' בהתלהבות ובהשתוקקות הנפש כל כך גדולה, עד שבדרך הטבע היה צריך שתצא נפשם מגודל ההשתוקקות.

ע"י חטא קל בא העונש" (גבורות ה', פרק ט). אכן העולם נוהג בעקרון של שכו ועונש על מעשי בני אדם, אבל יש גם תכנית א-להית מוכתבת המוצאת את ביטויה הכפוי לפי בחירתם החופשית של בני האדם.

43 וכעין זה חידש האלשיך הקדוש בפרשתנו: "שהמיתה היתה מחויבת המציאות ממקום אחר, אלא שהיות המיתה ע"י שריפת האש וגם היותה במקום ההוא, זה היה על עון האש זרה. לא שהאש זרה בלבד מספיק היה לחייבם מיתה... כי אם שחיוב המיתה כבר נגזרה, כי וימותו לפני ה' כי היו מתים כבר בבית דין של מעלה, כי הגזרה היתה לפניו יתברך, ועתה בא אל הפועל בשריפה על האש זרה. ועדיין היה אפשר כי מיתתם המחויבת מאז, היה הוא יתברך מאחר זמן להם, אלא שרצה ליקדש בהם בחינוך הבית כאומר ונקדש בכבודי והמיתם אז" (ב. ב.). למה היו חייבים מיתה משכבד ומדוע נגזרה הגזרה? האלשיך מפלפל בכל ה"חטאים" שהזכירו לעיל ומקשה על כל אחד מהם, והוסיף: "עוד יכוון כי על ידי סילוק הצדיקים מתמלאת השכינה שפע קדושה מלמעלה שנעשה יחוד ליודעים ח"ן, והוא בקרובי אקדש שאתמלא משפע עליון מאד. וזה לא יוכר אל העם, אך מה שהוא על פני כל העם הוא שאכבד באותם שלא נשאתי פנים" (ג. ג.). ולהלן כתב: "מה שנודע לנו מספר הזהר כי מיתת הצדיק היא שמחה גדולה לפניו יתברך למעלה כי נעשה זיווג עליון, ועל כן אל סילוק הצדיק קראו ז"ל הילולא, וידוע כי השפע מתרבה בעולם ע"י הצדיק מהזיווג ההוא" (ג. ו.).

4 אך כן היא סגולת המצוה, שהיא משפעת חיות חדשה על האדם שמקיים המצוה כדי שלא יאונה לו שום רע. וזהו שמבטיחה לנו התורה הקדושה: "ושמרתם את חקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם", אם תקיימו את חוקי ומשפטי התורה אזי מובטח לכם: "וחי בהם אני ה'", שגחיו ולא תצא נפשכם מגודל התשוקה. וזהו שאמר קהלת (קהלת ח-ה): "שומר מצוה לא ידע דבר רע".

39 אמנם סגולה זו אומר החינשי הר"ם, היא רק כאשר האדם מקיים מצוה שנצטוה בה, אבל

44 על בסיס דברים אלה כתב האדמו"ר מאזורוב: "הרי כוונתם היתה לשם שמים, להוסיף אהבה על אהבה" (תורת כהנים) וטעו בחשבם שבהקטרה חד פעמית מותרות כל האזהרות, והן מיועדות רק לכהן המשמש באופן קבוע. ובעצם עשו מעשה גדול במעשה הקטורת שהקטירו, אלא שמעשיהם היו בבחינת 'הלכה ואין מורין כן, ועשו בבחינת קנאין, כמו שאמרו קנאין פוגעים בו' (סנהדרין פא ע"ב). ופירש רש"י "בני אדם כשרים המתקנאין קנאתו של מקום", ואף שבעצם היא הלכה שאין מורין כן, בכל זאת העושה הוא בגדר אדם כשר, ואדרבא בזה שעשו מעשה שלא נצטוו ניכרת גודל אהבתם להשי"ת... ומה שאירע להם הוא בבחינת נורא עלילה-שרצונו יתברך היה שבהם יתקדש

כאשר הוא מקיים מצוה שלא נצטוה על כך אין לן את הסגולה של "וחי בהם". וזהו שאומר הכתוב: "ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אותם" שהקריבו אש זרה בבחינת אינו מצווה ועושה, ואם כן לא היתה בידם הסגולה של "וחי בהם", ומכיון שקיימו מצוה זו בדביקות גדולה ועצומה, על כן: "ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימותו לפני ה'", שמתו מגודל ההשתוקקות בבחינת "נפשי יצאה בדברו". נמצא שדבר זה מתאים להפליא עם מה שאומר הכתוב: "בקרבתם לפני ה' וימותו", וכפירוש ה"אור החיים" הקדוש שמתו מחמת שנתקרו לה' בגודל דביקותם עכדה"ק.

המשכן ומיתתם היתה על הרך שאמר האלשיך" (באר משה, ויקרא ע"ב קסב).